

Antonio SANDU

Studii în filosofia ORIENTULUI

Filosofie

Antonio Ștefan SANDU

STUDII DE FILOSOFIA
ORIENTULUI

Lumen

Iași 2008

Antonio Ștefan SANDU
STUDII DE FILOSOFIA ORIENTULUI

Editura Lumen este acreditată CNCISIS sub nr 003

www.edituralumen.ro

www.edituralumen.com

www.librariavirtuala.com

Redactor: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SANDU, ANTONIO

Studii în filosofia Orientului / Antonio Sandu. - Iași :

Lumen, 2008

Bibliogr.

ISBN 978-973-166-036-3

14(5-11)

Antonio Ștefan SANDU

**STUDII DE FILOSOFIA
ORIENTULUI**

Lumen

Iași 2008

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

Cuprins:

I. Sisteme filosofice orientale și impactul acestora în paradigma holistă	7
II. Samkhia ca semiotică a eliberării	9
<i>II.1. Prakriti – totalitatea lumii materiale</i>	<i>18</i>
III. Yoga clasică de la Soteriologie la optimizarea umană	29
IV. Șivaismul din Kașmir	43
<i>IV.1. Tattvele – câmpuri generice.....</i>	<i>62</i>
<i>IV.2. Modelul emanației fonematice</i>	<i>67</i>
V. Budismul. Realitatea ca suferință și iluzie	89
<i>V. 1. Zen- lumea ca un kuan</i>	<i>90</i>
<i>V. 2. Budismul tibetan- Lumea ca mandală.....</i>	<i>92</i>
<i>V. 3. Vidul ca esență a Universului.....</i>	<i>99</i>
VI. Aspecte teribile ale divinității în hinduism	109
<i>VI.1. Pralaya sau sfârșitul eternității</i>	<i>115</i>
VII. Vedanta. Tu ești Acela	119
<i>VII.1. Realitate și iluzie</i>	<i>126</i>
VIII. Tao sau legea lui UNU	133
IX. New Age noua “revrăjire”	139
<i>IX.1. Noile contraculturi.....</i>	<i>151</i>
Bibliografie.....	161

Pagin 1 sat goal inten ionat

I. Sisteme filosofice orientale și impactul acestora în paradigma holistă

Intenția acestui volum nu este de a realiza o prezentare exhaustivă a filosofiei Orientului ci de a prezenta cu precădere acele sisteme și școli filosofice a căror doctrină reinterpretată contribuie la construcția paradigmei holiste.

Vom pune accent asupra ideilor și conceptelor metafizice care cu o oarecare acualitate în construcția viziunii holiste, urmărind să punctăm transferurile semantice pe care respectiva idee le-a suferit trecând printr-un proces de semioză integratoare pentru a deveni puncte de referință ale paradigmei transmoderne.

Pentru o ordonare care să păstreze cât de cât viziunea incetățenită în studiile orientale vom prefera împărțirea pe școli și curente și pe zone geografice de unde provin doctrinele filosofice pe care le vom menționa, dar vom adăuga o sinteză sub forma unor momente semiotice și a contiguității viziunilor așa cum sunt ele reinterpretate în paradigma holistă. Ca atare vom neglija sau trata foarte sumar anumite curente filosofice sau mistice precum și școli de gândire mistico-ritualică a căror resemnificare nu este semnificativă din perspectiva construcției holiste.

Trebuie să atragem atenția că preluăm și reluări a unor tradiții care au avut loc chiar în interiorul diverselor școli

filosofice și mistice din India, astfel ca sistemul tattvelor din Samkhia a fost preluat de școli precum Trika și Spanda și extins de la 25 la 36 de tattve.

Profesorul Constantin Marin consideră la rândul său că „upanișadele au furnizat multe idei filosofiei Samkhia”¹.

Intenția noastră nu este de a prezenta idei filozofice provenite din filosofia orientală care-și găsesc locul în paradigma holistă, nici măcar a cataloga astfel de idei și viziuni filozofice a căror impact în construcția holistă este evident, ci a evidenția jocul semiotic al acestor idei, mecanismul interpretativ specific paradigmei holiste.

¹ Marin, Constantin *Filosofia indiană, Izbăvire sufletească prin cunoaștere și meditație transcendențială*, Editura Moldova, Iași, 1994, pag. 34

II. Samkhia ca semiotică a eliberării

Cele două sisteme filosofice (darshana) sunt în general tratate împreună în tratatele de filosofie indiană deoarece Samkhia constituie în general fundamentul general al Yogăi clasice. „Samkhia este o enumerare a principiilor existenței, menită să ajute spiritul de a se cunoaște pe sine ca esență diferită de toate principiile enumerate”².

Prima expunere a filosofiei Samkhia s-a realizat în textul Samkhia Karika a înțeleptului Isvara Krsna.

Alte expuneri ale doctrinei au fost realizate în Samkhiasutra și comentată în Samkhyakarikabhsya, Samkhyatattvakaumundy, Vaiaspatimisra, Suvarnasaptati³.

Filozofia Samkhia este dualistă cele două principii fundamentale fiind Purusha (spiritul) și Prakriti (materia). Cele două principii dețin același rang ontologic⁴.

Spiritul este un principiu masculin, multiplu, capabil de cunoaștere și inactiv. Natura este principiul feminin unică, incapabilă de cunoaștere și inactivă dar capabilă de a se manifesta prin transformarea ei.

² *Ibidem*, pag. 49

³ *Ibidem*, pag. 50

⁴ George, Al. Sergiu în prefața la *Samkhia – karika*, Editura Societatea Informația, București, 1993, pag. 18

Fără contact cu spiritul natura este nemișcată și nediferențiată. Prin contactul cu spiritul natura se manifestă diferențiat generând lumea sensibilă și ființele⁵.

Cauza unirii lui Purusha cu Prakriti este ca cel dintâi să se cunoască pe sine ca spirit.

Ca resemnificare din perspectiva holistă a acestei idei am putea spune că materia naturase află în mod fundamental într-o stare înfășurată de echilibru (de ordine implicită) în maniera în care Bohm înțelege această ordine implicită. Prakriti poate fi înțeleasă ca un câmp fundamental a tot conținător care se reprezintă pe sine sub forma tuturor numelor și formelor sau a obiect evenimentelor cum vom preciza ulterior în această lucrare.

Starea de nemanifestare a naturii primordiale (avyakta) ca stare de nondeterminare o putem înțelege ca o „superpoziție” a tuturor stărilor posibile a ființei.

Vom face aici o analogie între ieșirea din distincția primordială a lui Prakriti prin prezența lui Purusha, cu modelul colapsării funcției de undă a sistemelor cuantice (idee ce va fi tratată pe larg în capitolele viitoare) în prezența sistemelor cercetător instrumente de măsură.

În teoria istoriilor consistent decoerente propusă de Everette⁶ intervenția cercetătorului produce colapsarea funcției de

⁵ Ibidem

undă pentru fiecare stare posibilă a funcției de undă, în istorii consistente paralele. Spre deosebire de istoria lui Everette pentru Samkhia modul de manifestare a lui Prakriti este întradevăr determinată de prezența subiectului Purusha în conformitate cu necesitățile lui Purusha pentru a se autocunoaște în cadrul unui Univers unic având un singur sens al istoriei cel teleologic. Această idee poate fi integrată în paradigma holistă văzută ca metafizică cuantică sub forma unui principiu teleologic și anume scopul întregii manifestări a naturii este eliberarea spiritului.

Ideea naturii unice care coexistă cu o infinitate de subiecți conștienți Purusha poate fi înțeleasă ca un ludism fractalic în care una și aceeași natură fundamentală (câmp fundamental) apare ca o infinitate de experiențe fiecare adaptată necesităților subiecților individuali.

Natura există pentru spirit numai ca manifestare. Manifestarea este o semiotică a Universului pentru ca spiritul să se poată recunoaște ca spirit.

Termenul de Samkhia înseamnă literal număr, enumerare și discriminare⁷. Această enumerare vizează elementele constitutive tattvelor. Putem vedea în această idee de discriminare, de

⁶ Everette, Hugh *Relative state formulation of quantum mechanics*, Review of Modern Physics, vol 29 (1957), pag. 414 – 462

⁷ George, Al. Sergiu *Samkhia – karika*, Editura Societatea Informația, București, 1993, pag 19

numărare o formidabilă intuiție a esenței cuantice a naturii. Am putea considera că este un simplu atomism filosofic, tattvele nefiind altceva decât atomi constituenți ai realității, dar ideea de nemanifestare primordială a lui Prakriti, aceea de suprapunere ontologică între Purusha și Prakriti ca original a manifestării adică a unei lumi coerente și ordonate sunt premisele înțelegerii Samkhiei ca fiind mai mult decât un atomism. Samkhia înțelege lumea ca fiind alcătuită atât din elementele grosiere substanțiale ale realității pământ (Prithivi), apă (apas), foc (tejas), aer sau vânt (vayu) și spațiu-eterul (gandha) cât și dintr-o serie de elemente subtile care ontologic le sunt superioare și le generează pe cele grosiere.

Elementele sunt înțelese în sensul unei interacțiuni dinamice pe care o putem astăzi înțelege în sensul propus de teoria bootstrap având un caracter interactiv nul și nu substanțial.

Existența unei materii subtile care o generează pe cea grosieră ar putea fi înțeleasă astăzi în sensul unei ierarhii din ce în ce mai profunde a particulelor fundamentale cât mai ales ca interschimbabilitate a particulelor care se generează și anihilează în spațiul vid.

Vorbind în sensul fizicii actuale o metafizică care propune componente subtile ale realității poate fi înțeleasă în sensul unei teorii cu variabile ascunse sau a unui Univers cu mai multe

dimensiuni decât cele vizibile, perceptibile prin calități suprasensibile⁸.

„Elementele subtile nu sunt distincte”⁹.

Caracterul de indistinție a elementelor subtile arată natura lor înfășurată. Desfășurarea acestora este o semioză creatoare, întrucât corpul subtil este considerat a fi un semn¹⁰. „Această semioză are un sens ludic”¹¹.

Traian Stănciulescu identifică această funcție ludică a etalării lui Pracriti în fața lui Purusha afirmând că acest joc are un caracter ireal, iluzoriu¹².

Caracterul de semiotică a Samkhiei este reliefat și prin atenta structurare a categoriilor ca serie de semne pe care Pracriti le face lui Purusha pentru ca acesta să se recunoască ca spirit. Cele trei guna sau calități ale lui Pracriti formează o triadă semiotică. Satva este „tendința” aducătoare de lumină, limpezime, facilitate, inteligență, bunătate și fericire, fiind cel mai fast element al triadei, de aceea ea va predomina în Principiul Intellectului (buddhi, mahat) și tot ea este ce care va precumpăni în alcătuirea lumii paradisiace. Rajas are drept virtute dinamismul fizic și psihic,

⁸ *Ibidem*, pag 82

⁹ *Ibidem*, pag 82, sutra 38

¹⁰ *Ibidem*, pag. 83

¹¹ *Ibidem*, pag. 86, sutra 42

¹² Stănciulescu, Traian *Semiotica iubirii. Inițiere în știința comunicării*, Editura Performantica, Iași, 2007, pag. 204

generând contradicția și suferința, este tendința care stăpânește lumea umană. Tamas este obscuritatea, inerția și ignoranța, confuzie și depresiune psihică, lumea infraumană este sub stăpânirea acesteia. Cât timp se echilibrează în Natura nemanifestată, „Tendințele” constituie virtualitatea lumii, ruperea echilibrului dintre ele actualizează lumea, dând naștere devenirii și manifestării celorlalte „principii”¹³.

Corporalitatea sau cum spunem noi obiectivitatea este văzută de Samkhia ca fiind nimic altceva decât semne în strânsă corelație cu stările existenței „fără stări nu există semn, fără semn nu există stări, de aici se iscă o dublă creație, una numită semn și alta numită stare”¹⁴.

Creația însăși este așadar un proces de semnificare, iar eliberarea spirituală este o hermeneutică, ca înțelegere a semnelor.

Traian Stănciulescu afirmă că „la interfața dintre cele două tipuri de modele intuitive (speculativ-metafizice) și raționale (analitic-științifice), semiotica privește nașterea lumii însăși – în calitate de semioză fundamentală – aceasta fiind echivalentă cu ieșirea cosmosului din haos, sub semnul „luminii creatoare”¹⁵.

¹³ George, Al. Sergiu *op.cit.*, pag 20

¹⁴ *Ibidem*, pag 93, sutra 52

¹⁵ Stănciulescu, Traian *La început a fost semnul. O altă introducere în semiotică*, Editura Performantica, Iași, 2004, pag. 117

Din punct de vedere soteriologic Samkhia propune eliberarea ca negare a corelației dintre durere și sine „suprimăm suferința ignorând-o ca suferință”¹⁶. Suferința există dar nu are semnificație: Purusha nu are ca natură proprie suferința întru-cât nu are o natură proprie, el fiind de fapt distinct de natură. Natura nu are suferință ca principiu, întrucât aceasta apare doar la interacțiunea cu Purusha. Suferința există pentru că Purusha și Prakriti vor crea ulterior modelele Rama – Sita¹⁷ și respectiv modelul Siva – Sakti din tantrismul șivait¹⁸. Cele două sisteme ulterioare vișnuismul și șivaismul personificând Purusha și Prakriti vor înțelege interacțiunea acestora ca o uniune erotică. Cauza suferinței fiind unirea dintre Purusha și Prakritidevine secundară, principală devine scopul uniunii dintre Purusha și Prakriti acela ca Purusha să se elibereze autocunoscându-se ca spirit. Esența metafizică a sexualității tantrice este refacerea cuplului primordial Shiva – Sakti.

În beatitudinea erotică tantricul folosind modele cognitive și tehnici magice adecvate poate recunoaște natura de spirit și astfel să atingă eliberarea.

¹⁶ Eliade, Mircea *Patanjali și Yoga*, Editura Humanitas, București, 1992, pag. 52

¹⁷ Constantin, Marin *op.cit.*, pag. 50

¹⁸ *Ibidem*, pag. 53

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe

www.editalumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

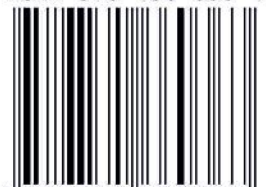
Intenția acestui volum nu este de a realiza o prezentare exhaustivă a filosofiei Orientului ci de a prezenta cu precădere acele sisteme și școli filosofice a căror doctrină reinterpretată contribuie la construcția paradigmei holiste.

Vom pune accent asupra ideilor și conceptelor metafizice care cu o oarecare actualitate în construcția viziunii holiste, urmărind să punctăm transferurile semantice pe care respectiva idee le-a suferit trecând printr-un proces de semioză integratoare pentru a deveni puncte de referință ale paradigmei transmoderne.

Pentru o ordonare care să păstreze cât de cât viziunea incetățenită în studiile orientale vom prefera împărțirea pe școli și curente și pe zone geografice de unde provin doctrinele filosofice pe care le vom menționa, dar vom adăuga o sinteză sub forma unor momente semiotice și a contiguității viziunilor așa cum sunt ele reinterpretate în paradigma holistă.

Antonio Ștefan SANDU

ISBN 973-166-036-4

9 789731 660363

Conținutul acestui volum nu reprezintă în mod necesar punctul de vedere al Editurii Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:

media **LUMEN**
www.EdituraLumen.com